Број 53 У Новом Саду, у среду 10 23.) марта 1910. Година XLV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваког арсеа оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штамиарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Туча у сабору.

Будимпешта 8. марта

Желим, да вас као очевидац известим о догађајима у данашњој седници угарског сабора.

Кад је министар-председник гроф Куен Хедервари почео да искреће закон, захорило се са свих страна: Није истина! То је извртање закона! Нећемо да чујемо, итд. То су викали не само Јустовци, него и Кошутовци, па и посланици пучке странке. А било је и крупних израза, који се не могу исписати.

Тада је председник прекинуо седницу. Кад је седница поново отпочела, покушао је Куен поново да говори. Но тада се поновила вика још јаче но пре. Тражили су од председника да укори Куена, што изврће закон.

Тада је министар-председник са уздигнутом руком према Јустовцима пошао напред са свога места и дошао до стенографа, да бар они чују и забележе његов говор.

Ово држање министар-председника разбесило је Јустовце. За трен ока полетеше сви према њему. Неки су прескочили клупе. И полетеше на министар-председника тешке књиге и још тежи дивити. За час га обли крв. И за час га изведоше напоље и не види се ни један од министара.

За време, док је Куен говорио, (пре но што је прекинута седница,) стојао је три корака испред њега др. Полит, пљио му је у лице и блажено се смешио. Но кад јо дошло до гужве, др. Полит је седео на своме месту и гурао се испод клупе.

Кад су извели Куена, отворио је председник поново седницу. Жалио се, што се тако што могло догодити, и позвао је посланике, који су се онако заборавили, да се јаве.

Посланици, који су се бацали на Куена књигама и дивитима, хтели су да се јаве, али су их њихови другови присилили да седну. И онда је устао Холо (Јустовац) и осудио је понашање Куена. Рекао је, да је то понашање и гажење закона морало свакоме да узавре крв и сви они узимају одговорност за тај чин. И уста доше сви посланици (Јуштове) странке као један човек и узвикнуше: Сви ми одговарамо! Но поред свег тога јавила се неколицина. Рекли су: Ми смо се бацали, ми сами хоћемо да одговарамо!

Саборске галерије биле су препуне. Напред је седело већином женскиње, мушки су били натраг. Но кад наста туча, сви су поврвели напред да виде. Велики, широки женски шешири изгубише своју форму, народ као да је стојао један над другим.

Неки су на галеријама почели да осуђују ону тучу. Но женскиње је било најратоборније. Тако му треба? Што се примио тога посла, да угуши уставност Угарске. Неки су говорили: Године 1905. (13. децембра) бацили су саборски посланици из сабора послужитеље, саборске редаре, и лупали им столице о главу. Ти људи нису били криви. Зашто да увек страдају невини?

Други су говорили да Куен спрема на изборима насиље. Због тога може да падне крв на биралиштима. Нека осети како изгледа насиље.

Један ратар из провинције рекао је: — Шта сте се узбунили. То није ништа. Ми то умемо друкчије.

Саборски посланици дабогме жале што се то догодило, али осуђују највише Куена. После свега је велика већина саборских посланика осудила распуштање сабора у овом времену као незаконито. За ту су осуду гласали Јустовци, Кошутовци и пучка странка.

Пут краља Петра.

— Извештај дописника „Заставе“. —

Београд, 8. марта.

Испраћај краља Петра био је врло срдачан и путем био поздрављен кроз суседну Угарску. У Земуну, где се дворски воз такође није задржавао, било је искупљено света и клицао је: „Живео краљ Србије“, а на станици били су упоређени земунски официри и чиновници у униформама, који су краљу салутирали Пријем је био на свима станицама срдачан, што је учинио најбољи утисак у Београду.

О краљеву путу кроз Угарску послала је пештанска телеграфска агенција „Мађар Тудошито“ Српском Пресбироу у Београд овај телеграфски извештај: „Српски дворски воз краља Петра приспео је у недељу у 4 сата и 20 минута у станицу Ференцварош, одакле је продужио заобилазном пругом пут на станицу Палата — Нова Пешта, где су дворски воз дочекали српски генерални конзул Јов Христић, чиновници конзулата, директор државних железница Сигмунд Котањи, главни полициски инспектор Франц Павлик и шеф станице Густав Пишпеки. Краљ Петар није излазио и воза, али је на неколико минута примио срп. генер. конзула у своме салонском вагону. После пет минута краљевски је воз продужио пут. У засебном салонском вагону, који је за краљевски воз прикачен, директор држав. железница прати краљев воз до Одерберга. Дуж целе мађарске пруге на свима станицама поздрављан је краљ Петар са узвицима: „Жевео“!

*

Из Цариграда је стигао у Београд овај телеграм: „Нарочита комисија, састављена из чиновника двора и порте чини велике спреме за дочек краља Петра, о чијем се доласку турска штампа врло симпатично изјашњава. „Ташвири Евкиар“ пише да су посете балканских владара у Цариграду знак једног новог историског периода на Балкану и да је балкански савез на прагу.

Говори се, да ће и кнез Никола доћи у Цариград и преко лета остати месец дана у своме двору Емирђану на Босфору, што га је добио био на поклон од бившег султана. (Вест о путу кнеза Николе поричу са Цетиња. Ур.)

Младотурски „Танин“ доноси из пера првака Хусеина Џахида симпатичан чланак поводом посете бугарског краља у Цариграду. У чланку се између осталога вели, да се та посета, која је до скора изгледала немогућна, сад остварила, иако је мало ко веровао у могућност њену. У моменту, кад је др. Миловановић припремао посету краља Петра у Цариграду, нико није ни најмање помишљао, да ће пре њега доћи краљ Фердинанд. Ми смо српског краља очекивали из Петрограда 20. марта, а ево сад где га краљ бугарски за читавих 15 дана предухитрава! Наравно, да је иницијатива за тај много ранији долазак потекла од самог краља Фердинанда и да је изазвала чуђење и разна тумачења.

Дакле Фердинанд је у Цариграду прилично — насео!

*

У Београду се врло много очекује од краљеве посете руском цару и турском султану. Тим очекивањима дато је израза у уводним чланцима „Политике“, „Новог Времена“, „Вечерњих Новости“, „Малог Журнала“ и других београдских листова, који су најодушевљеније поздравили краљев пут.

Ердан.

Алмажански шеретлуци.

Из Модоша нам јављају: У нашој црквеној општини је дошло до избора црквене скупштине и победила је радикална странка. Том приликом је изабрат Мата Гигић за председника и ствар је с те стране срећена. Но то је баш и прави израз народне воље, што алмажанским силеџијама није било по вољи. Ту су чињена свакојака насиља и избор скупштине и председника је сметан, те је ствар дошла и до саборског одбора. Саборски одбор је избор потврдио, али епархијски административни одбор, у ком алмажани газдују, то решење није извео, те ствар тако стоји.

Сада су алмажани окренули буну па нападају лично Мату Гигића и питају, шта је са оно мало вина о слави. На то одговарамо: Вино је узето по пропису и у споразуму са парохом Иваном Алексићем; рачуни су ту, а ту је и алмажанска власт, па ако има шта нека суде и осуде, Мата Гигић им стоји на биљези.

Али све кад би било што у ствари, као што нема, па ко то чачка? Ето чачкају они, чији гавранови у Кикинди двапута поједоше цигље, које су биле спремљене за цркву. Кад је јавно потражен од њих рачун, они су се завукли у мишије рупе. И ти још имају образа да брљају по туђим рачунима, о којима они, као власт, треба да пресуде. Дакле ви стари туркоси, покрите се новим алмажанским ушима па ћутите!

Као што је познато, код нас је оправљана црква, а тим послом су руководили поп Иван Алексић и председник Шандор Вуков Мата Гигић, садашњи председник, ту није имао никаквог посла, па га се и ти рачуни тичу као становника модошког, а за њих одговарају они, који су радњом управљали и који су их на то опуномоћили.

Но догодило се то, да су за оправку цркве скупили милостиње К. 2530 и о тој своти нема правоваља на разрачуна у дневнику. Осим тога нестало је четири значајне иконе са старог иконостаса и за све то зна поп Иван Алексић и бивши председник Шандор Вуков па треба да ствар расветле.

Али све то знају и алмажанска господа, јер је њихов ревизор Бранковић био на истрази, па све то утврдио Све је ово баш Мата Гигић јавио и епископу Летићу, па опет никаквога решења. А сада пред изборе посланика за народни сабор искрећу ствар и хоће да осуњиче друге да се њихове голотиње не виде, па им је за то крив Мата Гигић, који ће их и при избору посланика ударити по прстима До виђења господо алмажанско туркоска

Модошанин.

Политички положај у Угарској.

У политичким круговима живо расправљају о нападају на министра председника Куена и министра Шерењија у посланичкој кући. Сви жале што се то догодило, али осуђују и министра председника Куена, који је својим говором и својим понашањем изазвао толико раздражење против себе. Министар-председник је пред сабором почео да изврће закон, а кад му нису хтели да дозволе да даље говори, пришао је стенографима, да им издиктира што је хтео рећи и независњацима је попретио песницом. То је изазвало бацање књига, мастионица и др.

Министар-председник је одмах телефонисао у Беч шта се догодило. Још у току јучерашњег дана краљ му је изјавио своје најискреније саучешће. Влада је решила, да због тог нападаја опуномоћи државног тужиоца, да поведе истрагу против криваца и покрене казнени поступак.

Оба рањена министра били су већ по подне опет у саборници. Министар Шерењи био је са увезаним оком и на седници горње куће, министар-председ-

ник Куен није хтео да улази у седницу, јер је био много увезан.

На почетку седнице у горњој кући, председник ове споменуо је догађај у посланичкој кући и изјавио је само своје жалење, што је министар-председник спречен да дође у седницу због тога.

Затим је гроф Михајло Карољи интерпелисао владу у ствари изборне реформе. Влада никако се не изјављује тачно и одређено, да ли је за опће изборно право или није. Уопће не каже, какво изборно право хоће. Пита владу, да ли је бар данас, када се распушта угарски сабор, вољна да каже какво становиште заузима у питању изборне реформе.

На ту интерпелацију је одговорио министар Хијероними. Говорио је о несугласици у том питању између Куена и Тисе Тек кад се покупе сви подаци за изборну реформу и кад буде створен предлог о том законском предлогу, онда ће се тек видети, да ли се њих двојица слажу или не слажу. За сада то лико изјављује, да влада стоји на начелном становишту опћег изборног права, али жели да очува превласт Мађарима.

Гроф Карољи се није задовољио тим одговором, јер министар управо није одговорио на интерпелацију, но горња кућа узела је одговор на знање.

Бугарски краљ у Цариграду.

Из Цариграда јављају, да је јуче, у понедељак стигао тамо бугарски краљ са краљицом. Пре но што је воз ушао у цариградску станицу, стигли су у њу султан, престолонаследник, велики везир, министар спољних послова и дворски достојанственици. Султан и престолонаследник руковали су се са краљом и краљицом, за тим је султан испод руке са краљицом, а остали за њима, отишли под султанов шатор, и ту је било међусобно представљање. Оба владара су за тим прегледали почасну компанију, а за тим се сви на царску јахту укрцали, која је праћена убојном флотом, и отпловили до Јилдис дворца. За време ручка краљ Фердинанд је предао султану ланац Александровог ордена, а султан краљу ханедански орден, краљици међидијев орден за женске са бриљантима, министрима Малинову и Паприкову османлијски орден са бриљантима. Одликована је и остала свита краљева.

Др Полит за време туче у сабору.

Познато је, како је др. Полит обигравао грофа Куена, кад је Куен дошао за министра-председника. Увек му је био око ногу и клањао му се и пољио му у очи. Зато се и надао, да ће му Куен извојевати мандат. Јер Политу не могу извојевати мандат само Румуни, њему треба и помоћ Куена, иначе не сме ни помислити на успех.

Али не лежи враже. Кад су јуче у саборници бомбардовали Куена и остале министре са дебелим књигама и тешким мастионицама, сви су посланици изашли из својих клупа. Једни су нападали Куена, други га бранили, трећи су развађали. Само два посланика нису изашла из клупа на средину. Један је био Банфи. Он је мирно седео у клупи. Други је био др. Полит. Он се у греческој мудрости својој завукао испод клупе и тамо остао док све није било готово и док нису дошли послужитељи да почисте саборницу.

О овом знају посланици и слатко се смеју. Али се не смеје др. Полит. Јер је о том дознао и министар Куен. А Куен мисли: Мандат од мене хоћеш, али да ме браниш нећеш, него под клупу. Озбиљно тврде, да ће Куен поставити у уздинском срезу другог владиног кандидата, а не дра Полита.

Пут краља Петра.

Берлински и бечки листови знају, да се пут краља Петра дели у три одељка и то: 1.) Петроград – Цариград. 2.) Рим—Париз—Лондон. 3.) Беч-Берлин

Нечовечно поступање у војсци

У последњој седници аустријског сабора, управио је посланик Шрафл са друговима једну интерпелацију на аустријског домобранског министра. Та интерпелација износи тако страшне појединости, да се човеку кожа јежи. Описује један бездушан и огроман зимски марш војника у Јужном Тиролу. 20. јануара наредио је био капетан Максимилијан Самек марш од Кавалезе до Сан Бело Грина на талијанској граници. Од 7 часова у јутру до 1 после подне, војници су имали отворен пут, но тада отпоче маширање кроз брда. После једно 2 часа марша снег је био тако дубок, да су топови истоварени, а само коњи поведени. У том наступи и ноћ и војници су приморани били и коње оставити. Кад су војници једва једном стигли у станицу, где је одређен био одмор, испоставило се, да су њима двадесет и једноме ноге скроз промрале. У сваком ћошку свратишта, где је одређен био одмор, плакали су и јаукали војници. А како су тешке ране морале бити код појединаца, види се најбоље по томе, што су их на саоницама морали однети у долину. Седам војника могли су стићи само до Предаца, а 14 њих морали су остати у Кавалези због својих промрзнутих ногу. Интерпеланти питају министра: мисли ли наредити истрагу и кривце казнити

Босански мухаџери.

Читамо у скопљанском српском листу: Бог зна докле ће ово досељавање босанских мухаџера да траје. Не прође ни три дана, па тек дођу по 15 или 20 породица, само овде у Скопље. Сви они нити имају новаца, нити могу да нађу рада и занимања. И сами увиђају свој безизлазан положај али се ипак досељавају, напуштајући свој дом и огњиште. Кад год их питамо, увек кажу, да се расељавају због ужасног поступања власти у Босни и Херцеговини.

Ђорђе Настић — кафеџија

Жалосни изрод Ђорђе Настић отворио је у Бечу једну кавану и упасао се на универзитету као слушалац права, под именом Ристо Настић. Талијански ученици бечког универзитета одржали су збор и закључили да упуте писмен протест универзитетском ректорату, што је Настић уписан за слушаоца универзитета. Траже, да се против Настића поведе дисциплинаран поступак, јер није достојан те части, да буде универзитетски грађанин. Ђаци са великом запетошћу очекују решење ректората на тај њихов протест.

Слатко је умрети за домовину.

Под тим насловом доносе листови о суђењу убици јапанског државника Ита Суђење то било је 14 фебруара у Порт Артуру. Убица је Корејанац, а зове се Аилан Суд га је осудио на вешала, а ток расправе текао је овако: Кад је оптужени доведен у судску дворану, у великом броју искупљени Корејанци подигли су се са својих места и дубоко се оптуженику поклонили. Оптуженика су бранили енглески адвокат Дугла из Шангхаја и Рус Михајлов из Владивостока, но суд им није дозволио, да држе одбранбене говоре. Оптужени је изјавио да није крив и рече: Истина је, да сам убио Ита са предомишљајем, али не ради мене, већ ради моје отаџбине, коју је овај крволок поробио и упропастио. Протестовао је, што му суди јапански суд, јер је он убиство у Карбину извршио. Сви присутни били су изненађени јуначком мирноћом и присебношћу оптуженога и његове присутне породице, старе мајке и два брата. Кад је пресуда проглашена, суд је саопштио осуђеноме, да може уложити ништавну жалбу. Чим га одведоше у тамницу, дођоше му два брата и саопштише поруку старе му мајке, да никог ни за шта не моли. Ако му је суђено да умре за отаџбину, то да учини потпуно часно. Она му за то шаље свој благослов. Кад је Аилан чуо шта му стара мајка поручује, рече браћи: Никад ми ни у сну није на ум падало, да молим милост. Мирно и спокојно умирем за своју отаџбину и желим јој среће и напретка Оног дана, кад је погубљен, у многим корејанским варошима и селима кошена је литија у почаст и славу овог верног сина отаџбине Корејанци одају част његовој породици као народној светињи својој

Лажни петокрунаши.

Из Беча јављају: Почетком ове године нађени су овде у промету врло многи угарски лажни петокрунаши Сви потичу из 1909 године, направљени од олова и британског метала. Овдашња је полиција утврдила да ти лажни петокрунаши потичу из Угарске. У Ђуру је фебруара полиција ухапсила Јосифа Плесла стларског момка и његову драгану Јелисавету Нађ, што су протурали лажне петокрунаше. Ти лажни петокрунаши што су код њих нађени, потпуно су истоветни са онима што се протурују у Бечу. Полиција је утврдила, да је једна Плеслова рођакиња, која станује у Бечу, често ишла у Ђур Плеслу, и отуд стотине тих лажних петокруната доносила у Беч Бечка је полиција и ову ухапсила Држи се, да ће се ући у траг већој творници новца

Време.

Према телеграфском извештају од 9. марта може се очекивати ладније на много места кише

Брзојави „Заставе“.

Стигли 9. марта.

Политички догађаји у Угарској.

Будимпешта. Векерле се неће кандидирати за посланика. Са Куеновим здрављем иде на боље. Покренути су кораци због нападаја на њега.

Босна и Херцеговина.

Сарајево Пре избора за сабор муслимани ће одржати велики народни збор. Утврдиће свој програм и утврдиће своје кандидате.

Одговорни уредник
Константин Бендерезић

НОВА КЊИГА.

Изашла је нова књига:

На прагу новога доба у Угарској.

Српско мађарски сомборски збор

Приопштава

Коста Лера

У овој књижици су ови одељци:

Две-три речи унапред. — Закључак сомборског збора. — Значај сомборског збора. — Ток сомборског збора. — Говор Јаше Томића. Говор Стевана Михалцића. — Брзојави, који су стигли сомборском збору. — Шта је говорио Тиса у Араду. — Новине о сомборском збору.

Цена је књизи:

10 потура

100 комада за 7 круна.

Потребно је, да ова књига уђе у најшире слојеве нашега народа. Умољавају се сви пријатељи, да поруче што већи број књига и растуре их.

Поруџбине отправља

Коста Лера

Нови Сад (Ujvidék).

Имам један БЕНЗИН МОТОР

од 5 коњ снага

са млином I каменом

у добром стању. Само једну годину грађено. Млин је покретан.

РОДАЈЕМ из слободне руке уз јефтину цену. Обратити се за ближе обавештаје на

Јелисеја Јовановића

столара у Старој Молдави

324 1—1 (O Moldava)

Стављам до знања ћурчијама, да имадем

180 комада маторих и јагњећих добрих босанских кожа

на продају. Ко жели купити, нека се на мене упути ради виђења и погодбе. Цена ће бити умерена. Продајем због предузећа друге радње.

Рада Затезало, ћурчија

264 4—6 Шид (Срем).

Шљивове ракије

10° јаке, уз најстрожију гаранцију чисте, 2 и 3 године старе, **10 хектолитара** на продају суди по **40 новч. литру**.

У Клокочевику (p. p. Garčin) Славонија.

Константин Мијачевић

238 6 6

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.